

MAGHIARII DIN ROMÂNIA ȘI ETICA MINORITARĂ (1920-1940)

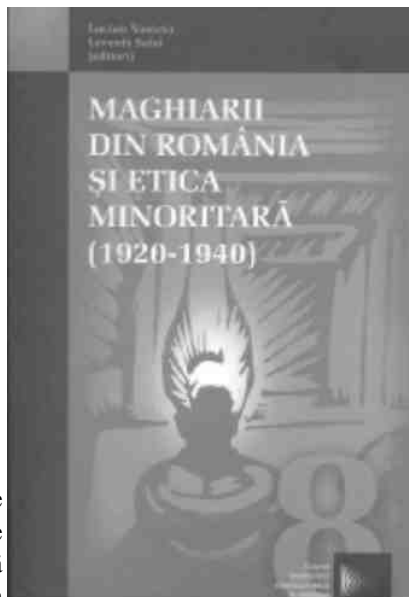
*LUCIAN NASTASĂ,
LEVENTE SALAT (EDITORI)*
Cluj, Centrul de Resurse pentru
Diversitate Etnoculturală, 2003, 312 p.

VOCI MAGHIARE DIN TRANSILVANIA INTERBELICĂ

O antologie de mare utilitate și de un deosebit interes publică Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală din Cluj în 2003. Editorii ei, Lucian

Nastasă și Levente Salat, un istoric și un politolog validați prin cercetări proprii în domeniul istoriei și, respectiv, al politologiei, au intitulat-o *Maghiarii din România și etica minoritară (1920-1940)* și au inclus în ea douăzeci și patru de texte scrise de șaisprezece publiciști maghiari interbelici. Unii dintre ei, socotiți mai reprezentativi, apar în cuprins de mai multe ori, alții o singură dată. Oricum, însă, toți semnează texte pe care editorii le consideră „esențiale pentru înțelegerea diverselor fenomene complexe ce au apărut din statutul de «minoritar» al populației maghiare după sfârșitul primului război mondial” (p. 43).

Motivul inițiativei de a pune la dispoziția publicului larg o astfel de antologie este expus în Nota asupra ediției după cum urmează: „Prea mulți istorici au abordat problema comunității maghiare din România în perioada interbelică, în tomuri chiar impresionante prin dimensiuni, fără a-și impune vreodată rețineri pentru faptul că nu posedă nici măcar cele mai elementare cunoștințe de limbă și cultură maghiară, lăsând așadar deoparte în cadrul analizelor tocmai ceea ce ar fi trebuit să constituie sursele de bază. În felul acesta au apărut istorii trunchiate, statice, în mod evident distorsionate, care au perpetuat incomplet și uneori cu texte vădit ofensatoare, percepții anistorice asupra unei comunități căreia i se cuvine indiscutabil un loc sensibil diferit în panteonul trecutului nostru. Este și aceasta o motivație în plus pentru noi în asumarea volumului de față, căutând să stimulăm întregirea din mers a ceea ce trebuia cunoscut de multă vreme” (p. 43).

Din lămuririle acestea s-ar putea deduce că scopul principal al antologiei ar fi aducerea mai aproape de experții în explorarea trecutului o categorie de izvoare cel mai adesea neglijate de aceștia. Totuși, socotesc că volumul *Maghiarii din România și etica minoritară* țintește mai cu seamă înspre informarea celor interesați de dinamica publică actuală a maghiarilor și rădăcinile ei. Nu este un secret pentru nimeni că UDMR-ul s-a afirmat, încă din zilele schimbării din 1989, ca principalul, dacă nu unicul purtător de cuvânt al maghiarimii din România, asumînd, totodată, în discursul său, marile teme moștenite de la exponenții interbelici ai intereselor comunității lor. Prin urmare, a aduce sub ochii românilor textele care au vertebrat discursul maghiar dintre cele două războaie mondiale este mai mult decît a oferi argumente suplimentare istoriografiei române. Oferta vizează, mi se pare mie, în primul rînd reliefaarea metamorfozelor și a complexității ideologice a unui gen de discurs a cărui utilitate se va valida proeminent mai ales în înțelegerea fundalului actualității publice, a raportării maghiarilor la majoritatea românească.

Într-un alt plan, fără îndoială, antologia lui Lucian Nastă și a lui Levente Salat se recomandă atenției tuturor aceluia care, nedumeriți de unele evoluții publicistice ale autorilor maghiari de după căderea comunismului, vor să înțeleagă, în spiritul istoriei culturii, în ce măsură și în ce fel se raportează ele la existența unui „transilvanism” interbelic, cît din tezele acestuia a traversat deceniile ce despart prezentul de vremea afirmării aceluia și cum s-au metamorfozat ele.

Nu în ultimul rînd, desigur, rămîn importante vocile înseși, autorii textelor. Scrise, unele, cu vădit talent literar, altele într-un spirit mai pragmatic ori mai științific, textele sînt, fiecare în felul său, exemplare. Menționez explicit, atît pentru cunoscători, cît și pentru cei care le vor întîlni pentru întîia oară, numele de pe lista antologaților (cu mențiunea că în versiunea maghiară, conform uzanței, numele precede prenumele): Károly Kós, István Sulyok, Miklós Krenner, József Horváth, György Bernády, Ármin Kabos, Artúr Balogh, Veridicus, Sándor Tavaszy, Dezső László, Sándor Makkai, Árpád Paál, József Venczel, Áron Tamási, Lajos Imre, Károly Molter

Rămîne pilduitor pentru întregul volum, ca și pentru intenția antologatorilor, spiritul invocat în 1934 de Sándor Tavaszy: „Relația maghiaro-română se va clarifica doar atunci cînd bunurile culturale adevărate ale celor două popoare vor deveni achiziții vii ale fiecăruia, atunci cînd marii scriitori, artiști și oameni de știință ai maghiarilor și românilor nu vor fi folosiți doar ca oratori spre a rosti discursuri festive, pentru a stîrni porniri pătimașe și dușmănoase, pentru a-și spori propria vanitate națională, ci toți aceștia se vor înclina în fața spiritelor de geniu, a descoperirilor și contribuțiilor lor, îmbibîndu-și și înnobilîndu-și sufletul în «umanul și religiosul» plăsmuit de aceștia”.

Închei menționînd calitatea traducerilor lui Marius Cosmeanu, Paul Drumar, Mária Kovács, Annamária Nastă-Kovács și Florica Perian, aptă să transpună într-o limbă românească fluentă și bogată ideea autorilor.

Ovidiu Pecican